

Kulatý stůl na téma

Aktuální změny v systému poskytování sociálních služeb v Karlovarském regionu

Život v ústavu je hendikep.

Datum a místo konání:

19. února 2013

Krajská knihovna

Závodní 378/84

KARLOVY VARY

Projekt Podpora transformace sociálních služeb

Transformace je změna velkokapacitní ústavní služby pro lidi s postižením na bydlení a podporu v běžném prostředí. Lidé s postižením díky transformaci přecházejí z velkých ústavů do bytů či rodinných domů v běžné zástavbě a žijí způsobem života, který je obvyklý pro jejich vrstevníky.

S náležitou podporou mohou lidé s postižením žít v běžných domácnostech, převzít odpovědnost za svůj život a zvládat péči o sebe a domácnost tak, jak to dělají ti, kdo v ústavech nežijí. Mohou chodit do zaměstnání, pěstovat své záliby nebo se stýkat s přáteli z okolí. Není důvod, aby svůj život trávili ve velkokapacitní instituci, která je v těchto činnostech omezuje.

Cílem projektu je podpořit přechod lidí s postižením z velkokapacitních ústavních služeb do bydlení a služeb v běžném prostředí.

Projekt realizuje odbor sociálních služeb a sociální práce Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

Projektu se účastní 32 ústavních zařízení z celé ČR, která poskytují služby cca 3 800 lidem s postižením. Na projektu spolupracují všechny kraje České republiky (Hlavní město Praha se vzhledem k podmínkám Evropského sociálního fondu účastní vybraných aktivit).

Součástí projektu je také Národní centrum podpory transformace sociálních služeb, které vzdělává a podporuje účastníky transformačního procesu.

Projekt přispívá k plnění *Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné typy sociálních služeb, poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti*, která byla přijata usnesením vlády České republiky č. 127 dne 21. února 2007.

Projekt je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.

Více o projektu: <http://www.mpsv.cz/cs/7058>

Transformace sociálních služeb v Karlovarském kraji

V Karlovarském kraji je 16 pobytových zařízení ústavního typu pro osoby se zdravotním postižením (domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení a týdenní stacionáře), přičemž 94 % z celkové kapacity je ústavních služeb. Obvykle se jedná o zařízení s 50 – 70 lůžky. Výjimkou však nejsou ani zařízení s kapacitou nad 100 lůžek. Klienti jsou zpravidla ubytováni na vícelůžkových pokojích. Zařízení jsou často v místech s obtížnou dostupností běžných veřejných služeb (např. pro sportovní a kulturní aktivity) a s velmi omezenou možností zaměstnání. Objekty zařízení nejsou většinou vhodným zázemím pro poskytování sociálních služeb podle současných standardů.

V Karlovarském kraji chybí dostatečná kapacita chráněného bydlení a vhodných ambulantních a terénních služeb pro lidi s mentálním postižením. Tuto neuspokojivou situaci kraj postupně řeší. V krajském plánu rozvoje sociálních služeb se počítá s postupným přechodem ústavních zařízení ke službám poskytovaným v podmínkách co nejvíce se blížících běžnému životu. S tím souvisí i koordinovaný rozvoj ambulantních a terénních služeb, zejména v částech kraje, kde tyto služby částečně nebo zcela chybí: např. na Ašsku, Chebsku, Karlovarsku.

V roce 2007 Rada a následně i Zastupitelstvo Karlovarského kraje vzaly na vědomí projekt Ministerstva práce a sociálních věcí ČR „Podpora transformace sociálních služeb“ a schválily zapojení zařízení Domov pro osoby se zdravotním postižením v Mariánské, p.o. a Domov pro osoby se zdravotním postižením „PATA“ v Hazlově, p.o. do tohoto projektu.

Karlovarský kraj realizuje několik individuálních projektů zaměřených na plánování a rozvoj sociálních slu-

žeb, čímž podporuje transformaci v rámci celého regionu. Mezi tyto projekty patří např. „V Karlovarském kraji společně plánujeme sociální služby“ nebo „Udržitelnost dostupnosti krajské sítě sociálních služeb v Karlovarském kraji“. Od května 2012 Karlovarský kraj realizuje projekt „Vytvoření sítě služeb péče o osoby s duševním onemocněním na území Karlovarského kraje“, který navazuje na Individuální projekt Karlovarského kraje "Rozvoj péče o osoby s duševním onemocněním na území Karlovarského kraje". Projekt je zaměřen na postupný proces tvorby vzájemně a efektivně spolupracující sítě sociálních a jiných (zejména zdravotnických) služeb pro osoby s duševním onemocněním na území celého Karlovarského kraje. V rámci projektu budou vytvořeny chybějící služby péče o osoby s duševním onemocněním v okresech Cheb a Sokolov, kde dosud žádná služba pro tuto cílovou skupinu neexistuje.

Více informací naleznete na webových stránkách Karlovarského kraje www.kr-karlovarsky.cz.

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v kraji:

PaedDr. Viera Sikorová

Regionální pracovnice pro Karlovarský kraj

Telefon: 739 548 451

E-mail: viera.sikorova@trass.cz

Domov pro osoby se zdravotním postižením v Mariánské, příspěvková organizace

Domov pro osoby se zdravotním postižením v Mariánské, příspěvková organizace, má kapacitu 198 lůžek.

Jedná se o zařízení, kde žijí jak ženy, tak muži, dospělí i děti. V současné době jsou zde poskytovány služby pro 181 uživatelů s mentálním a kombinovaným postižením ve věku od 3 let, horní hranice není ohraničená věkem. V zařízení jsou dvoulůžkové, třílůžkové i vícelůžkové pokoje.

Zařízení je umístěno přibližně 6 km za obcí Jáchymov. Jedná se o velký areál, kde je pouze jeden objekt bez-

bariérový. Ve vícelůžkových pokojích není zajištěno dostatečné soukromí klientů, díky špatné dopravní obslužnosti mají klienti velmi omezenou možnost čerpat běžné veřejné služby nebo chodit do zaměstnání.

V průběhu transformace zařízení se plánuje vytvoření domácností v nových domech a bytech v lokalitách Ostrovska a Karlovarska. Kraj zvažuje i výběr lokalit směrem k Plzeňsku, kde pobytové sociální služby zcela chybí. V nových službách bude klientům zajištěno bydlení odpovídající běžným životním podmínkám, ve městech budou mít rovněž lepší podmínky pro zapojení se do života společnosti. V rámci transformace bude vytvořeno i zázemí pro sociálně terapeutické dílny, kterých budou moci klienti využívat.

Po vybudování zázemí pro bydlení a poskytování sociálních služeb bude stávající objekt v Mariánské opuštěn.

Více informací naleznete na webových stránkách www.kr-karlovarsky.cz/obce/marianska

Domov pro osoby se zdravotním postižením „Pata“ v Hazlově, příspěvková organizace

Domov pro osoby se zdravotním postižením „PATA“ v Hazlově, příspěvková organizace, má kapacitu 110 lůžek. Zařízení je situováno v lesích 4 km od Hazlova.

Budovy zařízení dříve sloužily vojenským účelům a po opuštění prostorů sovětskou armádou byly upraveny pro poskytování sociálních služeb. V 90. letech proběhla rekonstrukce obou objektů a nový domov zde našli muži s postižením z ústavu v Hranicích a část žen z ústavu v Mnichově – vzniklé zařízení se tak stalo, jako jedno z mála v dané době, zařízením koedukovaným.

pokračování na straně 4

pokračování ze strany 3

Od roku 2011 byla převedena činnost Krajského dětského domova pro děti do 3 let v Aši pod Domov „PATA“ v Hazlově a kapacita zařízení se tak navýšila o 20 dětských uživatelů. V současné době jsou v zařízení poskytovány služby celkem 102 klientům s mentálním a kombinovaným postižením. Ti jsou zde ubytováni ve dvouúžkových pokojích a samostatných bytových jednotkách panelového domu, který je součástí areálu v Hazlově.

V projektu se pro klienty plánuje vybudování domácností ve 13 nových domech a 4 zakoupených bytech v lokalitách Ašsko a Chebsko. V rámci transformace bude také rozšířena registrace sociálních služeb poskytovatele o chráněné bydlení a domov se zvláštním

režimem. Zároveň bude podpořen rozvoj návazných ambulantních služeb - sociálně terapeutické dílny v Chebu a v Aši a sociální rehabilitace v Aši. Po vybudování zázemí pro bydlení a poskytování služeb bude stávající objekt v Hazlově opuštěn.

Přestěhováním do jiných lokalit získají klienti možnost plně se zapojit do běžného života, využívat veřejné služby, docházet do zaměstnání.

Více informací naleznete na www.usp-pata.cz

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v zařízení:

Mgr. Jana Ludvíková

Tel.: 739 548 442

E-mail: jana.ludvikova@trass.cz

„Komunitní služby jako perspektiva pro lidi s postižením a jejich pečující rodiny“

Rodiny pečující o své blízké se zdravotním postižením si zasluhují pozornost a podporu společnosti. Není tomu tak dávno, kdy stát „odebíral“ rodinám odpovědnost za péči o příbuzné s postižením a kdy docházelo k automatickému umístění do ústavní péče. Jiné alternativy prakticky neexistovaly. Ústavy v okrajových a vzdálených lokalitách se svými pravidly a řádem se pro většinu lidí s postižením nestávaly novým domovem. Přesto tam prožili desítky let, odloučení od původního domova, rodiny a přátel.

V současnosti stojíme na rozhraní dvou epoch. Mnoho lidí se zdravotním postižením stále žije v ústavech, Zavedený systém ústavních služeb neumí reagovat na reálné potřeby lidí s postižením a jejich pečujících rodin. Rodiče, jejichž dítě prošlo sítí podpory školských zařízení, osobní asistence apod., tak stojí na prahu dospělosti svého dítěte znovu na začátku a otevírá se před nimi nejistá budoucnost.

Zásadní změny pojetí a nabídky sociálních služeb poskytovaných lidem se zdravotním postižením ale přináší projekt na podporu transformace pobytových sociálních služeb. Jeho cílem je vytvoření takové sítě

sociálních služeb, která umožní lidem s postižením žít životem, který je podobný tomu, jak žijí jejich vrstevníci. To znamená, že už by se lidé s postižením neměli stěhovat za službou – do nepřirozených internátních podmínek velké instituce, ale naopak - služby by měly být dostupné v jejich přirozeném prostředí - v blízkosti domova, rodiny a přátel. Aktuálně dochází k radikální proměně současných pobytových zařízení, z nichž některá již úplně opouští původní prostory a místo nich vznikají malé domácnosti chráněného bydlení a domovů pro osoby se zdravotním postižením. Lidé s postižením v nich budou žít s potřebnou podporou personálu, ale co nejvíce samostatně a podle svých představ.

Transformace je jen jedním z kroků, jak změnit zavedený přístup k lidem s postižením, k jejich právům a možnostem. Směřujeme k období, kdy uznáme, že každý člověk má mít šanci prožít plnohodnotný život, o kterém může rozhodovat on sám. A naší odpovědností je zajímat se o to, co lidé se zdravotním postižením a jejich pečující rodiny opravdu potřebují, a vytvářet jim pro takový život podmínky.

Časté otázky a odpovědi

Znamená transformace zrušení služeb pro lidi s postižením?

Ne, nejedná se o rušení služeb, ale o změnu podmínek a způsobu jejich poskytování. Většina lidí s postižením se z ústavů stěhuje do běžných bytů či rodinných domů, kde jim je zajištěna potřebná podpora např. formou chráněného bydlení. Využívají také denní stacionáře a další způsoby podpory.

Někteří lidé ale z ústavů odcházejí úplně?

Část současných klientů velkých ústavů se vrací ke svým rodinám nebo se stěhuje do domácností s přáteli – a pobytovou sociální službu již nepotřebují. Jsou to ti, kteří mají takové schopnosti a dovednosti, které jim umožňují vést samostatný život. Do ústavu se přitom dostali pro nedostatek jiných možností podpory.

Pokud žil člověk v ústavu dlouhá léta, jak takovou změnu zvládne?

Pro člověka, který strávil část svého života v ústavním zařízení, je určitě tato změna náročná. Proto jí předchází důkladná příprava, která obnáší jak vyhodnocení potřeb člověka, tak naplánování průběhu transformace. Součástí přípravy jsou také výběr místa budoucího bydliště, jeho návštěvy a navazování vztahů s okolím nebo rozvoj potřebných dovedností. Zkušenosti ukazují, že přes počáteční stres dochází po přestěhování ke zlepšení psychické pohody a navázání dobrých vztahů s okolím.

Podle čeho bylo 32 zařízení zapojených do projektu vybráno?

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR oslovilo kraje, které přihlášily vybraná zařízení – zohledňovala se vysoká kapacita zařízení a objektů, jejich špatný stav, izolovanost od běžného prostředí a další ukazatele.

Podle čeho jsou vybírány obce, kam se lidé z ústavů stěhují?

Cílové obce jsou vybírány podle konkrétních potřeb lidí, kteří se do nich stěhují: často se odvíjí od jejich rodinných nebo přátelských vazeb.

Spousta lidí s postižením dnes žije v rodinách a do ústavů nechce, ovšem chybí pro ně dostupná pomoc. Proč se raději nevěnujete jim, vždyť o lidi v ústavech je postaráno?

Protože život v ústavu je hendikep. Velkokapacitní instituce omezuje osobní rozvoj člověka. Každý má přitom právo na běžný život srovnatelný s vrstevníky.

Navíc, díky transformaci se zvyšuje dostupnost bydlení a podpory pro dospělé s postižením v běžném prostředí. Nově vytvořené bydlení a služby budou moci využívat také lidé, kteří nepřicházejí z ústavů. V transformaci vybudované zázemí pro služby bude obci sloužit řadu dalších let.

To ale bude stát spoustu peněz, kde je vezmete?

Vytvářet nové služby pro lidi s postižením je možné díky penězům z Integrovaného operačního programu, kde je k tomuto účelu vyhrazeno cca 1,3 mld. Kč.

Více informací: <http://www.mpsv.cz/cs/5496>

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb pomáhá vzděláváním a metodikou 32 organizacím, které umožňují lidem s postižením přejít z velkých ústavních služeb do bydlení a života v běžné společnosti. Národní centrum je součástí projektu MPSV ČR Podpora transformace sociálních služeb.

Národní centrum **podporuje zapojené organizace a kraje posílením personálních kapacit** potřebných pro zvládnutí transformačního procesu: v každé zapojené organizaci má odborného pracovníka na 0,5 úvazku a v každém zapojeném kraji pracovníka na 1,0 úvazku.

Národní centrum **vzdělává pracovníky zapojených organizací a dalších institucí podílejících se na transformaci** služeb sociální péče. Zajišťuje čtyři vícedenní vzdělávací programy a řadu jednorázových seminářů a workshopů, které přispívají ke sdílení zkušeností a informací nezbytných pro úspěšný průběh transformace.

Národní centrum **informuje o transformačním procesu a podporuje veřejnou diskuzi o deinstitucionalizaci** služeb sociální péče.

Národní centrum **poskytuje konzultace a metodickou podporu** při tvorbě transformačních plánů a investičních projektů, které umožňují praktickou realizaci transformace.

Národní centrum **vytváří analytické a metodické nástroje**, které reflektují dosavadní průběh transformace a přispívají k jeho pokračování i pro další lidi s postižením, které žijí ve velkokapacitních institucích.

Národní centrum zahájilo svou činnost v listopadu 2010 na základě veřejné zakázky Ministerstva práce a sociálních věcí.

Řízení, personální zajištění a realizaci řady konkrétních aktivit Národního centra zajišťuje společnost 3P Consulting (www.3pconsulting.cz). Na činnosti Národního centra se také podílejí:

- sdružení Hestia, které poskytuje supervizi zapojeným organizacím, krajům a pracovníkům MPSV a školí intervizory v zařízeních
- společnost Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, která zajišťuje některé vzdělávací aktivity
- sdružení Quip – Společnost pro změnu a společnost Akademie produktivity a inovací, které se podílejí na tvorbě analýz.

Při realizaci aktivit spolupracuje Národní centrum s řadou odborníků z dalších organizací, které se věnují transformaci sociálních služeb pro lidi s postižením. Aktivity Národního centra probíhají do března 2013. Novinky na www.facebook.com/trass.cz.

Kontakt:

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

3P Consulting, s.r.o.
Římská 12
120 00 Praha 2

telefon:
(+420) 739 548 469

e-mail:
info@trass.cz

web:
www.trass.cz

Facebook:

www.facebook.com/trass.cz

